

HIPPOCRATES

GALENUS

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICAE

DE

COFFEE POTUS LISU NOXIO

QVAM AUSPICE DEO PROPITIO

Auctoritate Gratiſſe Facult. Medicæ,

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA;

Præſide

DN. D. MICHAELE ALBERTI,

Sacr. Maj. Reg. Boruff. Aul. & Conſiſt. Magd. Conſilia-
rio, Med. & Philoſ. Nat. Prof. P. O. Acad. Nat. Cur. Collega,
Societ. Reg. Boruff. Scient. Sodali, &c.

Decano ſuo Spectatiſſimo,

Dn. Patrono, Præceptore ac Promotore ſuo honoris cultui
proſequendo,

PRO GRADU DOCTORIS

Hor. Loc. conſuetis An. 1730. d. Maj.

Publicæ Eruditorum Ventilationi ſubjicitur

Respondens

JOH. NICOLAUS GRIMMANN,

Otterndorffio - Hadelenſis.

DIOSCORIDES

PARACELSUS

PROOEMIUM.

SI juxta *Galenum in Isagog.*
& *arte medicinali cap. 2.* *Medicina*
Scientia est salubrium, insalubrium
& *neutrorum*, ita maxime inter-
est, quo rerum naturalium ju-
sta relatio ad corpus humanum
rite instituat, perite connecta-
tur, congrue demonstratur & circumspicte appli-
cetur, ut inde illarum salubritas & insalubritas cer-
tius emineat : ad quam indagacionem neque sola
experientia, neque nuda ratio, sed utraque in justo
nexu, satisfacit; unde etiam illa *Medicinæ* definitio ve-
ritati consona existit, quam *Rod. a Castro in Medico Po-*
litico Lib. 1. c. 2. p. 4. profert : *quod sit ars cum ratione &*
experientia faciendæ conservandæque sanitatis : inde lau-
dabilis Medicorum solertia & occupatio inclaruit,
quod modo aëris, climatum, regionum, locorum, mo-
do alimentorum & potulentorum, modo medica-

mentorū salubritatem exploraverint: quam ob rem in hoc studio præcipue veteres Medici laudem merentur, siquidem Hippocr. utpote antesignanus in *Libr. de aerib. loc. & aqv.* eundem scopum habuit; in posteritate vero alii præc. circa cibi & potus examen innotuere, e quibus modo reminiscimur *Johannis Philippi de Lignanime*, qui de unoquoque potu & cibo utili & nocivo egit, cui sociamus *Balthas. Pisanelli*, qui *esculentorum potulentorumque salubritatem* inquisivit, nec non *Francis. Schaccium*, qui de *Potu Salubri* differuit: neque tantum assidui rerum naturalium Scrutatores Potus ordinarii salubritatem inquisiverunt, sed & aliorum potulentorum, qui cum temporis tractu in usum venerant, salubrem adhibendi modum indagaverunt: hinc *Bontekoe* cum elogiis suis, de Potu herbæ Theæ, Fabarum Coffee, & Choccoladæ eminuit; in hoc tamen studio sæpe illud *Cassiodori* valet *Libr. div. Lection. cap. XI.* Sunt nonnulli, qui putant esse laudabile, si quid contra antiquos sapiant & aliquid novi inveniant: unde non modo secundum *Plinium Lib. 8. ep. 18.* Aures hominum novitate lætantur, sed & gula cum sapore novitatem affectat; hinc plane nidos avium, stercore conditos, ex india orientali evectos, appetit, aut novum potum amplectitur, nares nova suaveolentia olea expectant, & juxta *Plinium Lib. 8. c. 16. hist. nat.* Africa semper aliquid novi afferre debet: ob id etiam *Bartholinus Cent. 3. Ep. 50. p. 209.* querimoniam suam effundit, quando exclamat: *plura in antiquorum scriptis latent, quæ negliguntur, quia a paucis veteres leguntur, quod dolendum, quippe multi hoc seculo curiosi esse volunt,*

rerum

*rerum novarum cupidi, pauci eruditi; ob id novitatis studium multos a simplicitate & salubritate rerum invenienda seducit: quid quod illud etiam satis frequenter accidit, quod Anaxandrites ap. Athenæum Di-
 pnosophist. Lib. 5. c. 57. elocutus: spargere in vulgus decet, quicquid novitatem quandam habere cernitur; quare non semper observatur, an potus quidam sit salubris, modo novitatem sapiat: in mentem hoc loco incidit familiaris & hodiernis moribus usitatus potus Decocti Coffee, qui jam ditiorum & celebratiorum domo emigravit, & populi ac vulgi gulam ac ambitiosam luxuriam demulcet; quare crepida & modulus futuri, acus, forfex & ferramentum sartori, rota carrucario, pellis pellioni, textrina textori, pili capillamentario, maëtrapistori, clava Lanioni, fuligo caminario, ascia fabro lignario, runcina arculario, incus & malleus fabro ferrario Decoctum Coffee comparare debent, imo quod plus est, hodiernum hic potus ad eo increbuit, ut præter honestos homines, etiam meretrices, nebulones & hujus surfuris alii homines eodem potu utantur: quid quod abusus, qui cum hoc potu committitur, ita accrevit, ut vel famulæ, quæ pecuaria purgant & suis ac porcis serviunt, hoc potu delectentur: Isidorus Pelusiota quidem dicit Lib. IV. ep. 76. allicendi vim habet, quod non valde familiare est: ast hic potus non modo in nimiam familiaritatem abiit, sed & vilioris fortis homines ita occæcavit, ut cum illius usu ad honoratiores dignitates se æquiparare gestiant; quam ob rem præstantiorem se esse judicat, si opifex gladio & capillamento*

se ornat, ac Decoctum Coffee lambit : & licet *Ovidius Lib. III. de Pont. eleg. 4. v. 51.* asserat : *est quoque cunctarum novitas gratissima rerum,* tamen hic potus, qui posteritati utpote novus arrisit, aliis non gratus, sed valde odiosus existit; hinc avarus diris ac duris verbis eundem prosequitur, ac promiscue illum pessimis denigrat obtreccionibus, ne, quia paulo pretiosior est, illum comparare debeat : interea satis superque constat, in quam eximium abusum hic Potus protractus fuit, sub quo aliorum potulentorum simpliciorum & magis salubrium usus eviluit; extiterunt interim illa tempora, quibus hujus Potus usus absolute fuit incognitus, ubi ignoti nulla etiam fuit cupido, attamen illis etiam temporibus homines aliis salubribus, æque aut plus talibus, haud fuisse destituti mediis, quibus sanitati suæ consulere: neque etiam hodiernis ævis homines firmiori, constantiori & numerosiori pollent sanitate, qui hoc utuntur potu, ut propterea facile quisquam judicare posset, quod tali exotico Potu sine detrimento sanitatis homines carere queant: attamen quia semel hic usus increbuit, insuperque exportatio & consumptio tam immensæ quantitatis harum fabarum alios eximios usus, commerciis affert communibus, ea propter tamen cujuslibet prudentis & de sanitatis suæ vigore solliciti hominis cura esse debet, quo exoticarum talium substantiarum vires & salubritates in nostris regionibus inquirat & indicet, cum haud promiscue subjecta, quæ indiæ incolis salubria sunt, etiam Europæis æque salutifera existant: interea etiam

iam abusus, aut perversus usus non plenarie omnem alicujus rei usum tollit; suffecerit interim illam veritatem agnovisse, quod, sicut olim homines sine hoc potu vitam & sanitatem non infirmiore transigere, ita nunc sine eodem vivere queant, præcipue dum illæ gloriosæ promissiones, quæ de hoc potu decantantur, neque absolute & omnimode, neque constanter spei satisfaciunt: ne itaque res domesticæ & indigenæ extraneis & peregrinis postponantur, neve res exoticæ, quibus non promiscue laus sua derogatur & quas non penitus contemnendas esse, *Comelinus in Catalogo Plantarum indigenarum Hollandiæ* & *Bidloo in dissert. de re herbaria* probarunt, aut nimium evehantur, aut plane refellantur, eapropter judicioso discrimine opus est, ut suum cuique tribuamus ac observemus: Quemadmodum vero quodlibet subjectum & justo usui & nocivo abufui expositum est, ita præsentis occasione, dum Specimen Inaugurale in publicum emittere officium nostrum requirit, hanc Practicam animadversionem selegimus, ut **POTUS COFFEE NOXIIUM USUM** significemus, insuperque ex opposito salubrem ejusdem usum aliis explorandum, agnoscendum & confirmandum relinquamus: cui instituto ut benedictio divina faveat, affulgeatque, est quod in hoc accessu & initio tractationis præsentis, devotissimis precibus flagitamus.

§. I.

NE tituli nostri sensus *sinistra* interpretatione invertatur, neve rigorose ab illis invehatur, qui *nimum* usui Potus Coffee patrocinantur, necesse erit, ut aliqua monita circa illius *veram* acceptionem præmittamus: *extrema* itaque vitantes, non nimiis & *superfluis* laudibus hujus Potus inhæremus, neque tamen absolute illum prohibemus, aut *re-jicimus*, sed perspicua assertione indicamus, quod ipse sub *certis* circumstantiis & usibus nunc *utilis* & salubris, nunc noxius & *insalubris* esse queat: hinc pro diversitate talium circumstantiarum uni eidemque subjecto utilis & inutilis esse potest: & quoniam non pauci *laudes* hujus Potus declamarunt, ita vicissim liberum erit recensere, quando, ubi, qua ratione & quo modo usurpandi illum, noxam parere queat: nam *diversus* usus, diversum & aliquando perversum & *sinistrum* prodit effectum: neque quidem de *illo* omnibus manifesto, *nocivo* ejusdem Potus usu hîc præcipue loquimur, quando aut ex mala illius *præparatione*, aut a fabis Coffee *corruptis*, *combustis*, cum aliis *pravis* materiis mixtis, tale damnum provenit: sed cum *Elia Camerario in Triga dissert.* quarum tertia de *usu & abusu Potus Thee & Coffee* tractat, confitemur, quod interdum huic etiam potui *nimum* tribuatur; quare homines, *indiscretim* & *absolute* elogia ejusdem Potus assumentes, sub spe *sublevandi* sanitatem, hanc sæpe magis offendunt, qui illius noxam tunc agnoscunt, quando ab illius usu vel *penitus*, vel quoad *frequentiam* abstinent: hinc illi, qui hujus Potus *virtutes* commendarunt, subjecto-

rum

rum *qualitates & relationes* significare debent, in quibus ipse easdem præstare queat: etenim valde imperfecta est argumentatio, quasi fabæ de Bon Arbore sive Coffee ob principia *oleosa, sulphurea vaporosa, salina volatilia & terrestria alcalina promiscue resolventem, attenuantem, roborantem, aperientem, temperantem &c.* efficaciam habeant; siquidem jam uberrimis exemplis comprobatum est, quod, si quidam *utilitates* hujus Potus concelebret, mox alius *obloquatur*, *mir will er nicht bekommen*, unde plane *contrarias* operationes de eodem recenseat: & sicut omne *nimum* in vitium vertitur, adeoque hujus Potus *larga* ingestio illis etiam *nociva* existit, quibus sub *mediocri* usu *salubris*, ad minimum *tolerabilis* fuisset, ita hoc loco non tantum relationem *quantitatis*, sed etiam & rectius *qualitatis* pro palmario scopo habemus, quoniam *principia* materialia & effectus hujus Potus haud *cuius* subjecto quadrant, ut propterea in *tota* sua relatione ad *diversa* individua iste *minus* salubris, aut *nocivus* declarari & variis argumentis probari queat: neque tamen illa noxa in sensu *valde restricto* accipienda est, siquidem *parca* neque *crebra* hujus potus ingestio *non facile* noxam parere solet, nisi vel *peculiaris* illius abhorrescentia, vel plane *insueta* ejus assumptio, vel per *idiosyncrasiam* orta *nauseabunda* ejusdem averfatio, vel *singularis* subjectorum *sensibilitas* omnimode, vel *primis* tantum ingestionibus hunc potum *haud* toleret: interea hoc themate de *repetito* & cæteroquin *mediocriter* usurpato hoc potu, utpote *nocivo*, primario respectu succinctam deductionem *medicam* exhibere placet: & quemadmodum *Willisius in Pharmacia ration. Part. II. cap. 5. p. 196. 197.* de Potu Coffee judicat, quod

aut medice, aut otiose à nastratibus bibatur, ita merit præ-
senti observatione & tractatione addimus, quod a quan-
do perniciose usurpetur; idem author in Lib. de Medica-
mentoribus operat. Sect. 7. c. 3. p. 203. de hoc Potu hisce ver-
vis testimonium profert: facile constat, potum hunc com-
munissimo licet in usu, in quibusdam casibus valde utilem
& apprime medicum, in aliis forsitan noxium, aut minus sa-
lutarem existere: præterea Mangetus in notis suis Physio-
logiam Potus Cafe a Jacobo Sponio editam, illustrantibus,
asserit: quamvis Bontekoe mirificas & ferme incredibiles
virtutes de Potu Coffe promiserit, nollem tamen meliorum
promissionum vadem me offerre, dum multi effectus adhuc sub
spe & expectatione hærent, immo non paucis idem potus ma-
gis infensus est: quam ob rem prudentis & periti medici
officium est, quo juvantium & nocentium rationem justam
habeat & proterat: non possumus non quin B. Bobnii ver-
ba huc quadrantia allegemus, quæ profert in Tract. de
Officio Medic. duplici Part. I. c. 9. p. 198. 199. opportunum hic e-
rit illorum ineptiori temeritati contradicere, qui secundum morem
Chinensium, Anglorum, Hispanorum, Belgarum & nescio quarum
gentium, Nicotiana & Potu Thee ac Coffee adeo strenue abutuntur,
ut nisi his, vel cunctis, vel eorum alterutro, quotidie fruantur,
singulari præcordiorum angustia, seu languore se corripere sibi persua-
deant: qualem errorem ac inordinatum rerum illarum appetitum,
quem Picæ certum genus mihi appellare liceat, ut colorent, insigni-
bus & tantum non universalibus illa virtutibus medicamentosis gau-
dere, hinc singularem ab iis in conservanda sanitate sibi promit-
tunt fructum, sed forsitan sine ratione; singulis his concedo suas vi-
res, huic vel illi corporis Idiosyncrasie proficuas, sed non omnibus
æque, perinde ac nullum medicamentorum, aut alimentorum medi-
camentosorum omnibus salubre deprehenditur, ob diversas, quibus
gaudent singuli, crases: neque saluberrimum horum, quod forsitan al-
vum laxet, urinam pellat, caput roboret, flatus discutiat, quotidi-
ani usus evadere solet, nec debet, nisi hinc plus damni, quam com-
modi expectare malis. Et si demum experientiam consulas, ejusmo-
di rerum heluones deprehendes, haud dicam minus, non magis aliis
sanos &c.

§. II.

Quando itaque *noxium* usum Potus Coffee indicare placet, tunc hujus propositi utilitas variis modis se probat, siquidem non modo elucescet, quod interdum hic Potus *actu sanis* insalubris ac *insensus* sit, sed & *ægris* aliquando plus damni & nocumenti, quam sperati aut promissi *emolumenti* afferat: etenim dum a Medico requiritur, ut res certis *individuis salubres*, aut insalubres significet, ut certo ac fundato suo judicio *conservationi sanitatis* & subjugationi *ægritationis* subveniat, ita de communi & ferme plebejo usu hujus Potus solidum judicium ferre debet, an ullo modo ac *effectu* alicui *fructuosus*, an *minus* existat: neque sufficit *vulgatis* deprædicare laudibus, quod hic Potus *sanitatem* valde sublevet, sed *ex usu* indicandum erit, quod ipse hominum *sanitatem, integritatem & longævitatē plus* promoverit, ac ipsa *ante* illius usum receptum constituta fuit: quare ipsi medici ab illo *præjudicio* liberi esse debent, ne hunc potum tantis extollant laudibus, quia ipsis usu suo aut *acceptus*, aut utilis est; quemadmodum ille mos inter homines non infrequens est, manifesto testimonio portentosæ thermarum & acidularum commendationis ab illis perfici solitæ, qui de hac Diana magnas usuras atque opes contraxerant, hinc adhuc illam tam immensis concelebrant encomiis: idem aliquando cum hoc Potu accidit, ut nonnulli ex *suo judicio & sua constitutione corporis*, aut relatione usus Decocti Coffee ad hanc, *alios* æstiment homines, ast sæpissime a *veritatis* tramite aberrant: Ex hisce itaque quantisper liquet, quod præsens tractatio *vulgarem & communem usum* pro necessitate & exigentia rerum *restringat*, ne

cæca opinio mentes hominum vinculet & corrumpat, quasi hic potus *omnibus* proficuis esse debeat, quia ejus usus *novis quadantenus* applicationibus, inter *Germanos* præcipue selectis & introductis, adscribi potest, de quibus *novitatibus* homines communiter *plus* sperant, quam impetrant: Deinde hæc disquisitio *salubrem* illius Potus usum non modo *prudenter* & *perite* discernit, insuperque ansam ministrat, quomodo illius deprædicatæ *virtutes* accipiendæ & in sensu non *absoluto*, sed *relativo* agnoscendæ & conciliandæ, quid quod *justis* talibus *applicationibus* & salutaribus *operationibus* confirmandæ sint, ut non penitus hujus Potus usum *abrogare* & commemoratas laudes rejicere quisquam debeat: tanto magis præsentis labore manifeste *insalubris Abusus*, qui non raro cum hoc Potu committitur, tollitur & *periculosi* inde metuendi effectus intercipiuntur, siquidem aliquando homines eidem ita *adsuescunt*, ut sine eodem vivere ferme nequeant, adeo ut si eodem *aliquandiu* careant, *male* inde habeant, si vero *consueto* more & modo eodem utuntur, iterum *ægrius* se habeant; qui abusus itaque pro tuenda sanitate magno studio vitandus est: Quod vero usum & commendationem hujus Potus in variis morbis attinet, dum eidem virtus *antiscorbutica*, *antivenerea*, contra *acrimoniam sanguinis*, contra morbos *biliosos*, ad *Spiritus* roborandos, ad *somnum* arcendum, adversus *Spasmos* &c. &c. &c. adscribitur, tunc *aliquo modo* præfens tractatio significabit, in quibus *subjectis* & *casibus* tales effectus medicamentosi vel *plus*, vel *minus* expectandi sint: ita enim vel ex ipso Medicorum testimonio constat, quod in variis casibus ille potus prædictos effectus *minime* exserat; quare
quan

quando *Ammannus in Manuduct. ad Mater. Med. cap. 7. §. 2.* de eodem testatur, quod *peculiarem virtutem antihypnoticam obtineat*, id quod *Willisus Pharm. ration. Part. I. Sect. 7. cap. 3. p. 202. seq.* portentosa ætiologia probare fatagit, tunc *experientia creberrima docet*, quod multi homines *utriusque sexus a potu Coffee insomnes & turbulenti* obtineant noctes: aliqui pro *Spiritibus confortandis* eodem utuntur, multi tamen ob illius usum in *torporem*, languorem & *tremorem* membrorum incidunt: aliqui eodem potu utuntur contra *debilitatem ventriculi*, ad *facilitandam concoctionem*, ad *arcedendam flatulentiam* &c. vid. *Riedlin. Curat. Med. Cent. X. p. 661.* *contraria* vero adsertione scribit *Bobnius l. c. p. 200. seq.* *Frequentius incidi in ejusmodi Coffee potatorum consortia, quæ illius decoctio intercalabant vinum creticum simileve generosum, aquam Cinnamomi v. g. spirituosam, aut utrumque; quærens cur ita agerent, responsum ferebant, fieri hoc quo cruditates Coffee temperent ac solvant: Ergo cruditates magno conatu & appetentia colligebant, ut has per haustus generosiores detergerent: pergit porro idem author: aliquantulum penes hos (videl. Coffee potatores) commoratus, ex phiola aqua aurantium ardente repleta addolat, quam pariter exhauriebant, & stratum super stratum, cum liquoribus antecedaneis artificiose satis formabant: subridenti & cur etiam hoc facerent, roganti uno ore cuncti respondebant, quo a Coffee diluto laxato seu debilitato stomacho per potum hunc spirituosum oportune succurrerent: obsignat denique hunc elenchum, dictione hac arguta: Sic in circulum redit, ac volvitur valetudo, & ut pessime vivamus, medice vivimus. Alii hunc potum commendant ad levandum Caput, ad Cephalalgiam, vertiginem &c. Willisus vero contra l. c. p. 204. indicat: observavi multos spirituum copia haud satis præditos, ac insuper Cephalalgia, vertigini, palpitationi cordis, artuum tremori, aut stupori obnoxios, a potu Coffee illico deterius habuisse, quoad istos affectus & statim in to-*

eo corpore languorem persensisse: præsens itaque nostra tractatio manuductionem suppeditat, ut discernere discamus in quibus subjectis *salubres* operationes ab hoc potu expectari & promitti haud queant.

§. III.

In explicatione *nocivi* & *insalubris* usus potus *Coffee* primo *generalia* monita subministrare placet, deinde juxta *præcipuum* thematis nostri respectum, *speciales* quasdam animadversiones proponere & commendare lubet: *Generatim* itaque de hujus potus *efficacia* sciendum, quod *oleoso-sulphureo vaporoso* suo principio *copioso* & *volatili*, in gustum & olfactum cadente, humores *valde* commoveat, & quidem sanguinem *fluidum* & *floridum* admodum *expandat* & *turgesfaciat*; quare subjecta de *Sanguineo* & *Cholerico* temperamento *eminenter* participantia, post *mediocrem* hujus Potus ingestionem *Pulsum magnum*, *plenum*, *potentem* & *activum*, nec non magnum obtinent *calorem*: in Subjectis *carnosi* & *porosi* habitus corporis mox *alacrem* & *promptum* infert *sudorem*; in aliis quibus *vasa sanguifera majora* sunt, hæc magis *inflat* & *tumefacit* & in corporibus *strictioribus* ac *siccioribus* in iisdem vasis *oppletivum* sensum causatur, de quo adserunt, quod sanguis fortius & intensius *ebulliat*, das Blut walle in Adern: hinc post hujus Potus ingestionem sanguis ex *incisa vena* paulo facilius & *vegetius* profilit: in subjectis, quibus sanguis *spissior* est, molestam & cum *angustatione* conjunctam *inturgescentiam* sanguinis causatur: deinde principiis suis *salinis*, in similem *volatilitatem* pronis, hunc *turgesfacientem* effectum sublevat & *auget*, quæ *utraque* principia, *sulphurea* & *salina* videlicet, tam in hu-

mores

*mores, quam sensibiles nerveas partes valde activa existunt, quarum utrarumque partium motum incitant & augent, quamvis sub certis qualitatibus & in distinctis subjectis hoc motuum augmento alios connexos motus & effectus contraria causandi ratione impediunt, turbent & opprimant; quare humorum stagnationes, organorum infarctus, spissioris partis massæ sanguinæ alicubi adhærescentiam, coalescentiam & congrumescentiam, adeoque concrementa præternaturalia deformia, aut plane pernicio-
 sa causentur; vel interdum nimia partium inflatione & distensione, atoniam, torporem & laxitatem iisdem concilient, ut ex præcedenti motuum incremento & augmento nunc in certis locis motus defectus & decrementum oriatur: quando itaque hæc principia congruam corporis constitutionem attingunt, in qua fluidæ partes non nimis tenues, neve nimis crassæ, sed temperatæ, solidæ vero sive fibrosæ, non nimis rigidæ & tensæ, neve tamen nimis flexiles & mobiles sunt, sed mediocri qualitate gaudent, tunc in iisdem effectus præstantior magisque salubris excitatur; nec non ubi in fibris motricibus aliqualis ordinaria laxitas adest, tunc in hoc statu conveniens hujus Potus usus, hæc fibras quadantenus allicit & ad paulo vegetiorem motum excitat; qui effectus licet prædicto contrarius sit, tamen sub aliis plane circumstantiis & requisitis contingit: Porro fabæ Coffee non paucam mucilaginosam & copiosam terrestrem continent substantiam, quæ incrassantem, deobstruentem & exsiccantem efficaciam exserit; quare subtiles partes, quas proxime afficit, involvit & in consistentiam quandam transfert, ob id bilem aliquando velut absorbet & incrassat, quandoque etiam sanguinis massam inspissat & effectum suo, quo*

quo omnia *rosta* & *ustulata* pollent *subjecta adstrictorio*,
 excretionem *alvinam*, imo non raro *urinæ*, coercet & *re-*
tinet, subinde tamen cum reliquis suis principiis sangui-
 nem *intensius* commovet, indeque facile *contrarios*, mi-
 nusve salutare producit effectus: etenim decoctum Cof-
 fee suo *colore*, *consistentia* & post factam *evaporationem*,
 notabilem copiam *terrestri* hujus substantiæ prodit, quæ
 dum *primis regionibus* & *Massæ sanguineæ* insinuatur &
intermiscetur, ante nominatos effectus iisdem facilius &
 certius conciliat: & tale *extractum*, ex Decocto Cof-
 fee paratum *adstrictoriam* suam vim facile in *alia* applicatione
 probat, quando *relaxatas* gingivas *obfirmat*, aut alvum ob-
 struit: quo *major* itaque copia singulorum horum principio-
 rum ingeritur, eo *major* gradus prædictorum *effectuum* in-
 de expectari & obtineri potest; qui vero effectus in *diversis*
 subjectis non modo valde discrepant & sibi velut renitun-
 tur, sed & subinde *perverfis* minusque salubribus *consecutio-*
nibus ansam præbent: unde facile liquet, quod non *quilibet*
modus usurpandi hunc potum, neque quælibet individuo-
 rum *constitutio corporis* congruam relationem habeat: Si
 denique consideramus *reliquas* in hoc potu annotandas
 qualitates, veluti *vehiculum* vulgare *aqueum*, tunc hoc
 quidem satis *humectat diluitque*, at vero etiam *id* efficit,
 ut humores jam sufficienter *tenues* & fluidos præter præ-
 dicta *sulphureo-salina* principia magis *rarefaciat* & turge-
 faciat, subinde partibus *sensibilibus* eadem citius & *intri-*
mius insinuet, eoque ipso in hisce *alterationes* minus com-
 petentes excitet; quod vero *calorem* conjunctum attinet,
 tunc & hic pro *augmento* motus partium *fluidarum* &
 majori ac *largiori* harum resolutione concilianda, militat,
 quam

quam ob rem perinde *Subjecta & circumstantiæ* prudenter conciliari & applicari debent, an sine detrimento & præjudicio tales effectus phisicos commode perferre queant.

§. IV.

Quod vero nunc attinet finistros & *nocivos* hujus Potus usus & effectus *in genere* annotandos, tunc *inimicus* ipse est, quando in *nimia* quantitate ingeritur, ubi pro diversitate *personarum, ætatis, sexus, temperamenti, virium, diætæ, vitæ generis &c.* varias alterationes causatur; præcipue *ventriculum* debilitat, *concoctionem & appetitum* lædit, *alvi* liberum & *justum* successum turbat, *glandulas* teneriores in abdomine, utpote *intestinorum*, obstruit, *Hepati & Lieni* infarctum minatur, *se- & excretorias* functiones sufflammat, *vires* enervat, statum *cachecticum & œdematosum* causatur, molestas *flatulentias* provocat, *cardialgiam, palpitationem cordis, capitis* gravativam afflictionem, *tremores* membrorum, *febrem* lentam, affectus *hydropicos, tympaniticos* inducit, *hydropen pectoris* post se trahit (qualem casum ex *Historia Academiæ Regiæ Scientiarum Ann. 1711. Act. Erud. Lips. An. 1715. Mens. August. p. 348. de Claudio Bourdelino* Socio ejusd. Academiæ referunt & commemorant: *immodicus Potus Caffè ipsi Hydropen Pectoris adscivit*; qualis historia etiam parallela *D. D. Præsidi* constat) copiosas *cruditates* in ventriculo generat, *vomitum* excedentes causatur, gravissimas *cardialgias* provocat, imo ut *Willisus l.c. p. 203.* recenset, *Coffee* potatores *nimii, macilentii sæpe numero, item paralyti ac veneris impotentia obnoxii* evadunt: de qua posteriori efficacia *Simon Pauli in tr. de abusu Tabaci & Herbæ Thee p. 715. ex Mandelslo* testatur,

tur, quod potus Coffee apud *Persas* *infrigidantem*, *venere-rem* *extinguentem* & *sterilitatem* procurantem qualitatem habeat; *conf. de noxivo nimii usus Coffee effectu Relationes Uratislav. Tentam. XXXVII. p. 251. 252.* Præterea omnibus subjectis Decoctum Coffee, *valde saturatum*, valde etiam *inensum* est, quoniam *ventriculum* onerat & enervat, *functionem digestionis* impedit, ad generationem *crassi chyli* contribuit, ipsam etiam *chyli mixtionem* pessundat & lædit, *secretiones & excretiones* sufflaminat, *alvum* impr. obstruit, sanguinem valde *spissum* reddit, *orgasmos* frequentes sanguinis provocat, *præcordiales angustias*, *polypos* & *palpitationes cordis*, *vertigines*, *sensuum in- & externorum torpores*, *removes artuum*, varias sanguinis *stagnationes* in interna & externa corporis regione, *spasmos*, irregularem sanguinis circuitum, *Lymphæ* depravationem, affectionem *Cachecticam*, *hypocondriacam*, modo *oppressionem* virium & connexam *caloris* naturalis offensionem, modo insolitas & valde angentes sanguinis *ebullitiones* in fæminis *Leucophlegmatiam*, *passiones hystericas* &c. causatur: proinde sub hac rerum facie, subjecta *colorem* naturalem amittunt & *morbosum pallidum*, *cachecticum*, *lividum*, *chloroticum*, ex *flavo pallidum* induunt, membra subinde *torpida* & velut *pondere impedita* & *aggravata* gestant, quin tandem ex *polypo cordis*, aut *aliarum partium* & regionum, aut ob *nobilioris visceris obstructionem*, modo *tabe & hectica*, modo *aridura* & *contractura*, modo *apoplectico*, *paralytico* & *suffocativo*, modo *hydropico* & *simili* alio affectu vita privantur: Quando porro fabæ Coffee *nimia ustulatione* tractantur, nimiumque tostæ usurpantur, omnibus tunc subjectis usu suo *insalubres* sunt, quoniam partes *fluidas* valde *incrassant*, *solidas* vero ad

ominosam adstrictionem disponunt, salutare humorum progressionem & depurationem subjungant, organa colatoria, præcipue teneras membranosas partes tenacius obstruunt, insuperque gravissimas læsiones & alterationes œconomiae vitali afferunt: quodsi vero hæ fabæ parum tostæ fuerint, tunc multam mucilaginem retinent, (quæ ex parte sub sufficienti crematione in forma spissi fumi secedit) hinc potus inde paratus multis flatibus generandis intervit, qui pro diversitate individuorum, aliquando colica tormina, ructus, vomitus, cardialgiam, capitis dolores, somnum turbulentum, ventriculi & concoctionis offensiones, aliaque connexa pathematum schemata, in scæminis vero Mensium turbas & hystericas passiones excitant, aut exacerbant: Si hoc decoctum nimis tenue & valde dilutum fuerit, tunc in multis subjectis varias molestias in ventriculo & intestinis causatur, maxime vero flatulentas extensiones, angustias præcordiales, excretionis alvine turbas & appetitus ac concoctionis perversiones; quare pro evitandis talibus incommodis non pauci carminativam aquam aut Tincturam superbibunt, quo nocivum hujus decocti effectum præcaveant; qui tamen modus subveniendi sanitati haud proficiuus est; siquidem nihilo fecius & præcedens copiosior diluti Potus Coffee ingestio & crebrior, aut plane liberalior haustus spirituosorum effectus suos in corpus substratum edunt: quantum vero commodum sperari queat, a frequenti partium relaxatione & toties renovata roboratione, facile quisquam ratione assequi poterit; nam frequens talis mutatio cum oppositis qualitatibus œconomiae vitali ut plurimum valde infensa & nociva existit: Subinde potus Coffee mox post

pastum aut *larga copia*, aut *valde saturatus*, aut *nimis aquosus* ingestus, *concoctioni* multas affert *turbas* & ad *crudioris* chyli generationem contribuit; unde varia *morbosa* pathemata, in primis regionibus *præcipuam* sedem tenentia, ex parte originem trahunt; quemadmodum reliquæ *massæ* Sanguineæ magna *intemperies* inde pariter imminet: neque etiam hujus Potus ingestio *vesperi* commissa & in *similibus* qualitatibus instituta, admodum *utilis*, sed multis *molesta*, imo plane *nociva* est, siquidem non pauca subiecta *turbulentas noctes* huic *serotino* potui adscribere solent, qui nunc *ventriculum* & connexas partes *sensibiliter* aggravat, variasque alias molestias creat; Quæ singula *generalia* detrimenta ab hoc Potu provenientia non modo multis *exemplis* & *rationibus* probari, sed & in *historica* hac relatione reliquam *specialem* demonstrationem confirmare possunt.

§. V.

In hac *speciali* explicatione haud nos detinent, impediunt & occæcant *communes* laudes, quæ de hoc Potu circumferuntur, siquidem vera etiam adfertio est, quam *Pomet in Histoire des Drogues Part. I. Lib. 7. c. 13.* profert, quod *Decocto Coffee nunc plures, nunc minores tribuantur virtutes, prout illi, qui eodem utuntur, illud aestimant*: quam ob rem subiecta semper juxta causas *naturales* & statum *præternaturalem* dijudicari debent, si iudicium justum ferre placet, an iisdem Potus hic *salubris* aut *insalubris* existat: *Primo* itaque loco dispiciemus, an Potus *Coffee infantibus utilis* sit? hac occasione merito reprehendimus pravam illam consuetudinem, qua mulierculæ & medici, qui harum gratiam quærunt, infantibus, quando vix, ut ajunt ovo, aut *utero* egres-

egressi, hunc Potum propinant, qui velut *semi medicamentosus*, mox effectum haud *exacte* naturalem, sed magis *artificialem* præstat; unde tenelluli tales facile *vomitibus, inflationes ventriculi, cardialgiam, oppletionem & oppressionem pectoris, æstum, alvi occlusionem*, præmaturam *inquietudinem, tormina &c.* experiuntur, id quod præcipue contingit, si talis potus *valde saturatus*, aut *magna copia*, aut *valde calidus*, aut *valde tepidus*, aut plane *frigidus*, aut *debilibus* nimiumque *teneris* infantibus, aut *crebra* repetitione obtruditur & propinatur: & licet hic potus temperatis qualitatibus instructus, *Meconium* recens natorum abstergere & eluere dicatur, tamen æque facile *alvum adstringere & meconium* retinere potest & solet: neque porro *lactantibus* infantibus adeo *conveniens* est hic potus, qui facile *liberali* aut *repetita* ingestione *cruditates* in ventriculo, una cum *lacte congrumescente*, accumulare adjuvat, subinde ipsum ventriculum onerat & ad *vomendum* allicit; interea vero hac *anoterica* excretionem, *alvi facilem* solutionem impedit: porro hic potus in hac ætate *lubricæ, teneræ & fluidæ lymphæ* suo *sulphureo-salino* principio haud difficulter aliquam *intemperiem* conciliat, eandem *incrassat*, aut *impuram* reddit, ut illius variæ *stagnationes*, aut *cutaneæ diversæ & singulares defædationes* ac *pustulares efflorescentiæ*, a communibus *discrepantes* oriantur, velut *præmaturæ purpuratæ*, aut *purpura urticata*; ad quos utrosque affectus *citius & certius* generandos & assumendos infantes hoc Potu, *liberalius* usurpato, *efficacissime* disponuntur; & quia Decoctum *Coffee*, tanto magis *saturatum* partim suis principiis *sulphureo-salinis*, partim *vehiculo* suo liquido *aquoso*, partim

calore in subjectis , quorum humores *subtiles* ac *fluidi*,
solidæ etiam partes *laxiores*, ampliores & molliores sunt,
largum sudorem promovet, ita in infantibus, *hisce* quali-
tatribus *ut plurimum* præditis , non modo humores *valde*
commovet, exæstuat & *turgescit*, sed & *prodigas su-*
dationes cum pravis confectariis nimiae humorosæ opple-
tionis *capitis* ac *pectoris* , nimiae colliquationis & *resolu-*
tionis, intimioris intermixtionis *excrementitiarum* subtili-
um substantiarum in *lympham* & totam Sanguinis *massam*,
inquinatio horum humorum & *coherentium* multorum
noxiorum effectuum excitat: dum vero de hoc potu præ-
dicatur, quod *bilis acrimoniam* corrigat, temperet & e-
nervet; ita pro *hoc effectu* obtinendo alia *indigena* & ad-
huc *præstantiora* constant subjecta, ut hoc *exotico* adeo ne-
cessarie *haud* indigeamus; quare hoc Potu in *Infantum* tra-
ctatione *medica* & *diætetica* opus *haud* habemus, sed po-
tius ex prædictis *certi* esse possumus, quod ipse *Infanti-*
bus adeo congruus & *salubris* *haud* existat, & quod tutius
ac consultius sit, teneras tales ætates *insolito* & peregrino
tali potui non adfuescere, quoniam in genere *temperatio-*
ra & *simpliciora* infantibus *magis* fructuosa existunt: Ne-
que pariter hic Potus *Senili* ætati multum aut sæpe con-
fert, quoniam in illa *viscera* facile *debilitantur*, *cruditates*
citius colliguntur & augentur , excretiones *alvinæ* fre-
quenter retinentur, *secretiones* vero tardius & *impeditius*
continuantur, *humores* inde facile contaminantur, *vires*
reliquæ vacillant, ita in hac ætate Potus *Coffee* *frequentior*,
liberalior & *saturatior* singulos hosce *pravos* effectus invi-
tare, accelerare, augmentare & confirmare potest ac solet:
quare Senes cum peculiari *moderamine* ac temperatura
hoc

hoc potu uti debent, ni noxium inde effectum experiri malint: hæc denique ætas *dilutiorem* talem potum, cum *lactis* pauxillo mixtum, per intervalla usurpatum sine aliqua noxa perferre potest, præcipue si cum aliquo *congruo aromate* paratus fuerit, ubi additamentum *Sacchari*, quod in Senibus *alvum laxam* conservat, negligi haud debet.

§. VI.

Ratione *Sexus* manifestum est, quantam *delectationem* *fæminæ* de hujus Potus usu capiant, inque illo frequentem excessum & *abusum* committant, quæ ipsæ vero quia ut plurimum *tenerioris* corporis, *sensibilioris* indolis & in *debilitatem* pronæ sunt, facile ea propter ab hoc potu *alterantur*; siquidem *ventriculi* & *intestinorum* imbecillitatem inde sibi conciliant, angentes *flatulentias*, in quas alioquin proclives sunt, ut & excretionis *alvinæ turbas* experiuntur; hinc in *cardialgias*, *capitis dolores*, palpitationes *cordis*, anxios sanguinis *orgasmos* incidunt; quæcunque fæminæ proinde *sedentariæ* vitæ indulgent, illæ a *liberaliori* hoc Potu omnium *salutarium* excretionum *impedimenta*, sanguinem *spissum*, caput *temulentum*, cordis *angores*, per intervalla obruentes, *Mensium anomalum* statum, *artuum languorem*, morbosam extremitatum *constrictionem*, sanguinisque ad *interiora* repressionem & consequentem *angustiam præcordialem*, cordis *tremulum* & *palpitabundum* motum, *animi deliquia*, *phlogoses* molestas experiuntur: & licet *Prosper Alpinus* de *Ægyptiacis* fæminis referat, quod hoc potu *Mensium fluxum* promovere soleant, tamen ab *hisce* fæminis ad *Germanas* non valet consequentia; siquidem *largior* & *saturatior* talis Potus multis fæminis potius *Mensium processum* *turbat*, impedit & *minuit*: & quid fane

sane familiaris est, quam ut ejusmodi fæminæ *indies*, aut simul *copiose* hoc Potu, præc. *saturato* utentes, sanguinem *valde exæstuent*, *sudorem impetuose* urgeant, (quem proinde den *Coffee-Schweiß* nominant & satis venerabunde de eodem judicant) *alvinam* excretionem pervertant, ac ita ex primis viis multas impuras *bilioso-acidas* substantias in *massam sanguineam* rapiant, in hac laudabilem & tenuem *lympham* inquinent, hanc *intemperiem* principis hujus Potus, largius ingesti, accelerent & augmentent, adeoque facili negotio intra brevem temporis ambitum affectum illum, hodienum satis notum, videlicet *Purpuram* acquirant, qui ut plurimum talibus fæminis, Potum *Coffee frequentius* haurientibus, familiaris est: hinc hujus Purpurati affectus *genesis* multum debet *huic* Potui: etenim ipsum hoc miasma *Purpuræ* volatile, *vaporosum* Sulphureo-Salinum est, id quod *odor sudoris*, largius in Purpuratis effluentis, testatur: quoniam itaque *eadem* principia magna copia fæbis *Coffee* inexistant, ita per illa *lympa* fæminarum facile *inquinatur*, imprimis si hic potus *magna* copia *Massæ sanguineæ* intermixtus, in hac *potentes orgasmos* causatur, sub quibus hæc principia *intimius* lymphæ insinuantur & hanc *specifica* illa purpurata intemperie depravant: quod si itaque ob insufficientem *alvi* & *Mensium* successum *pravæ* & mixtioni *adversæ* substantiæ in corpore augeantur, tunc inquinamentum illud *purpuratum* exinde multum & magnum suscipit *supplementum*, ut *totus* affectus *purpuratus* *deterioris* qualitatis evadat: ex hac ratione & demonstratione facile liquet, quomodo *artificiali* modo & imitatione *Purpura* *provocari* queat, si modo fæminæ præc. *indulgentius* & *delicatus*

tius viventes, hunc Potum *frequentē* assumunt & vel in
lectis, vel locis *calefactis*, vel alibi *sæpius* sudant, huicque
 sudori indulgent (wann sie ihren Coffee=Schweiß mit guter
 Bärtlichkeit und Gemächlichkeit abwarten, daß sie kein unsanft
 Windgen angehe, man auch im Zimmer mit geschwinden
 hin- und hergehen keinen Wind mache, sondern alles *μετά*
πολλῆς Πικρίας, mit vielen Quänteln, Verzärtelen und Ge-
 mächlichkeit zugehe) inde eveniet, ut *fæminæ* antea a purpu-
ra libera, nunc *largo* apparatu cum eadem *inficiantur* &
 si hoc affectu *laborant*, cum hoc Potu *non* leventur, sed
magis alterentur, unde *miasma* purpuratum plus *nutritur*
 & augetur, *sudores* vero & *lipothymia* invitantur, totum
 malum subinde *confirmatur* & exacerbatur: ab hoc Potu
 itaque *fæminæ* maxime *Purpurato* inquinamento obnoxia
 redduntur, quæ copiosiori *lymp̄ha* & hac quidem in *sua*
mixture valde *tenera* & *laxa* pollent, cui deinde ab ejus-
 modi sulphureo . salinis principiis *talis* labes & *intemperi-*
es accersitur: idem etiam contingit, in subjectis *masculini*
Sexus, quæ quoad *hanc* constitutionem corporis *mollio-*
rem & *largiori* ac *pinguiori* *lymp̄ha* imprægnatam, quasi
effæminata sunt, quæ æque ab hoc Potu sub *prædictis* cir-
 cumstantiis *Purpuratum* hunc morbum sibi contrahunt:
 & quæso! in quibus locis, ubi nunc *Purpura* floret, *ante-*
hac hic affectus subjecta invasit, ubi *nondum* usus *hujus*
 Potus increbuit? ubi quæso hæc *Purpura* *plus* affligit,
 quam in talibus locis, ubi *hic potus* multum usurpatur?
 ubi quæso hæc *Purpura* *minus* *frequentē* homines cor-
 ripit, ac ubi *minus* hic Potus *in usum* trahitur? quibus
 circumstantiis collectis & rite ponderatis facile veritas e-
 lucefcet, quod Potus *Coffee* multum hæctenus contulerit

ad *Purpuram generandam*, augendam, confirmandam & exacerbandam: quare *male* etiam illi agunt, qui *Purpurationis* vel *extra* affectum, vel *sub eodem* hujus Potus usum *prompte & facile* concedunt: nos potius multis *rationibus & observationibus* convicti, adstruimus & defendimus, quod ad *Præservandam Purpuram* aut *abstinentia* a Potu Coffee, aut *parcior* ejus usus requiratur: quod vero non omnes *strenui* hujus Decocti Potatores hac Purpura laborent, *firmiori* corporis constitutioni, utpote lymphæ non tam *copiosæ, laxæ & pingui*, fibris etiam non tam *mollioribus & laxioribus*, sed paulo *firmioribus*, hæc *inquinamenta*, a fabis Coffee provenientia, *efficacius, maturius & sufficientius* abstergentibus & ad *secretionem ac excretionem* *prompte & tempestive* promoventibus, aliisque salutaribus corporis *depositionibus ac evacuationibus* tribuendum est.

§. VII.

Secundum *Temperamenti* disquisitionem præ reliquis sic dicti *Phlegmatici* Temperamenti homines & qui de hoc participant, *melius* hunc Potum perferre possunt: vicissim vero *Melancholici* temperamenti hominibus idem potus *ægre* conducit, quorum plurimi *peffime* illum perferunt, sive *dilutior*, sive *saturior* fuerit; enim vero ab hoc potu experiuntur *angores* gravativos in *ventriculo*, *inflationem* molestam *intestinorum*, *alvi & urinæ* obstructionem, valde angustantem *ebullitionem* sanguinis in *vasis* suis, *anxietatem præcordiorum*, *temulentum* gravativum Sensum in *capite*, *cordis* palpitationem, *tremorem & languorem* in membris, *schwebre zitternde Glieder*, *vertiginosam* perturbationem, *flatulentiam* molestam, *obscuritatem* oculorum &

& visus, *appetitus* corruptionem, *difficilem concoctionem*, *anxias phlogoses*, *difficilem respirationem*, *turbulentum somnum*, *phantasias terribiles nocturnas* & *plura* alia molesta & suspecta pathemata; hinc confitentur, *Der Thee* *bekomme ihnen besser, als der Coffee*: Præterea temperamenti *Cholerici* & *Sanguinei* homines *singulari moderatione* hoc decocto uti debent, imprimis si de *tali* temperamento *multum* participant; quod si enim hoc potu *frequentius* & *largius* utantur, facile inde *suspectas* massæ sanguineæ *ebullitiones* experiuntur, quæ diversis *sinistris* consecutionibus ansam præbent; quam ob rem talibus subjectis non nisi *dilutior* & quoad reliquas, *quantitatem ac qualitatem* concernentes, *conditiones temperatior* ordinandus erit potus, ni *contraria* usurpandi ratione *noxam* aliquam afferat: unde horum temperamentorum subjectis potus hic & *salubris* & *noxius* esse potest: est etiam a talibus subjectis *modus* servandus, tanto magis si *Diætæ* *lauræ*, *spirituosæ* & *vinosæ* dedita fuerint, cum qua temperatior & *dilutior* talis potus *plus*, quam *saturatior* congruit; siquidem *subtilior*, *floridior*, *volatilior* & in *orgasticas* commotiones pronior Sanguis a *largioribus* illis principiis *oleosis*, *sulphureis*, *vaporosis*, *volatilibus*, huic Potui *inexistentibus*, *velut* inflammatur & in *vehementiores* commotiones & *expansiones* conjicitur; quamvis *moderatior* hujus Decocti *dilutioris* ingestio *magis salubris* talibus subjectis existat: Quicumque etiam homines quoad *Diætam* *cibis crassis*, *duris* & *chylum spissum* præbentibus, *insuper* etiam potu *cerevisiario crasso*, *valde saturato* & *lupulato* utuntur, aut etiam multa *acida*, *frigida*, aliaque *incrassantia* ingerunt, aut plane subinde *sedentariæ* vitæ

dediti sunt, illis hic potus *frequentiori* assumptione, aut
 perquam *saturatus* magis *nocivus* est, quia humores jam
 in *spissiore* consistentiam proni, ex hoc potu multas *ter-*
restres & incrassantes partes in se recipiunt, indeque in
morbosam spissitudinem conjiciuntur, inque illa confirman-
 tur, unde varii affectus & effectus, a *spissitudine* sanguinis
 pendentes, oriuntur, velut *stagnationes* in *diversis* corpo-
 ris regionibus ac locis, *distensiones* vasorum, aliarumque
 partium, *angustationes*, *spasmi*, concrementa *polyposa*, vi-
 scerum *infarctus*, *se-* & *excretionum* imminutiones ac per-
 turbationes, variaque alia *morbosarum* afflictionum *speci-*
mina: Quicumque homines *victu* & *potu* ordinario utun-
 tur *valde nutriente* & simul *pleno*, insuper etiam multum
otii & *desidiæ* indulgent, illis *frequens* hujus Decocti, im-
 primis *saturati*, usus æque *incommodus*, aut plane *nocivus*
 evadit, quoniam *ventriculum* cibus usitatus oppletum &
cruditatibus oneratum magis *aggravat*, *spissas* ac *terrestres*
 humorum partes magis auget, insuperque facile *morbo-*
sam humorum *crassitiem* conciliat & accelerat, præc. vero
alvi & *urinæ* excretionem impedit & ad coacervationem
cruditatum & *impuritatum* multum contribuit: Quicum-
 que homines *eminenter* sunt *Plethorici*, illi a *liberali* & *sa-*
turato potu hujus Decocti abstineant, ne ab eodem aut
suspectas expansiones & nimias commotiones, aut pravas
inspissationes experiantur, unde mox in graviores & *acer-*
biores morbosas calamitates conjiciuntur; Quicumque jam
 actu *magna* humorum *spissitudine* laborant, illi aut *penitus*
 ab hoc potu abstineant, aut *modicam* illius quantitatem
 hauriant, servata insuper *cautela*, ne admodum *saturatus*
 sit: ast quoniam pro *diluendo* & *attenuando* sanguine se-
curio-

curiora & præstantiora constant auxilia, ita in hac necessitate eodem potu commode carere possumus.

§. VIII.

Præter has circumstantias & animadversiones adhuc plures occurrunt, quæ hujus Decocti usum aut dissuadent, aut circumspecte admittendum, commendant: adeoque porro notandum est, quod in subjectis strictioris & siccioris habitus, quorum sanguis etiam viscidus est, hic potus magis obsit, quam profit; huc quadrant verba Zornii in sua Botanologia Medica p. 135. sub tit. de Bon Arbore: *Macilentis temperamenti cholericis & melancholicis personis, hic potus haud bene convenit, quæ simul acrem & velut adustum sanguinem habent, quia aliquatenus exsiccat & adstringit*: quo loco author hic provocat ad Consensum Willisii & Bohnii in locis citat, ut & Muralti in Hippocr. Helv. p. 211. testimonium Willisii ultimis verbis *Pharmac. ration. Part. I. p. 204.* hujus sunt tenoris: *qui graciles & temperamenti biliosi & melancholici sunt, sanguinem aut retorridum, cerebrum calidius atque spiritus animales nimis incitatos atque irrequietos habent, a potu isto prorsus abstinere debent, utpote qui tum spiritus, tum humores magis pervertit, & functionibus quibusvis obeundis inhabiles prorsus simulque impares reddit: observavi enim multos spirituum copia haud satis uberi præditos, ac insuper Cephalalgia, vertigini, palpitationi cordis, artuum tremori aut stupori obnoxios, a potu Coffee illico deterius habuisse quoad istos affectus & statim in toto corpore languorem insolitum persensisse*: quæ ultima verba etiam supra a nobis allegata prostant, quæ vero ad totum præsentem contextum spectant: Quicumque porro magna debilitate

te ventriculi laborant, illis hujus Potus spissioris crebra & larga ingestio magis præjudiciosa, quam fructuosa est, quoniam ipse copiosis terrestribus suis ac mucilaginosus partibus ventriculum onerat, cruditates auget & præsentem debilitatem conservat; ob id juxta prædictum Bohnii elenchum in usum venit, ut post hujus potus ingestionem pro ventriculo roborando, spirituosam carminativa superbibantur: Quicumque frequenti adstrictione & siccitate alvi laborant, illis hic potus inutilis est, quia alvum fluidam quadantenus exsiccat, cæterum etiam facile alvi occlusionem causatur; quam ob rem illius utilitates sub congruo usu in diarrhæa, dysenteria & biliosis ac acerbis, aliis alvi fluxibus observantur; dum vero hic potus ad retinendam excretionem alvinam inservit, facile subinde alias molestias & morbosas afflictiones invitat, quæ abdomen, pectus & caput afficiunt & diversis speciminibus sese produnt: Quicumque in Melancholiam hypochondriacam admodum inclinant, illi ab hoc potu sollicite desistere debent, quia affectum hunc nutrit & exacerbatur; unde pathemata angustatoria & vertiginosa, turbulentus somnus, insomnia terribilia magis increbescunt & reliqua connexa morbosa pathemata plus augetur: Quicumque salubres & promptas excretiones sanguinis periodicas habent, præcipue hæmorrhoidales, illi a frequenti usu saturatoris hujus potus abstinent, ne ab hoc successus talium Hæmorrhagiarum impediatur & minuat, neve propterea variæ turbæ, aut anomalie invitentur: quam ob rem illi haud rite, recte & perite procedunt, qui Puerperis magnis haustibus, aut ordinariè hunc potum, propinant, præcipue si spissior fuerit; unde ob varias rationes in Lochiorum eadem turbas incidunt, imprimis

si

si fœminæ fuerint *plethorica* & *spiffiori* sanguine præditæ, quæ ab hoc potu alvum *sicciores* & *strictiores* obtinent, quæ strictura, una *uterino* loca *simili* effectu in *consensum* trahit; hinc *Lochia* imminuuntur & quia idem potus sanguinem *valde commovet*, ea propter facile suspectæ *stagnationes* in locis & vicinitatibus *uterinis* generantur, quæ cum *acerbissimis spasms* complicantur, inde *colicæ hystericæ* oriuntur: quid quod facile porro *febrilis* motus accenditur, aut plane *ominosa* & funesta *Purpura* generatur, ob id omnibus *Puerperis*, nisi de *Pblegmatico* temperamento participent, magna cum circumspectione hic potus concedi, *multis* vero magis subtrahi, omnium minime *Puerperis* *indiscreto* iudicio & *elogio* commendari debet; quando enim hoc decoctum sanguinem *intensius* commovet, partium vero *stricturæ* inferendæ in tam *sensibilibus* subjectis infervit, tunc ab hisce effectibus, *simul* contingentibus, nihil boni sperari & promitti potest: inde etiam est, cur fœminæ huic potui addictæ, quando *Puerperæ* evadunt, ut plurimum *Purpura* corripiantur.

§ IX.

Quando porro quædam Subjecta in affectus *hypochondriacos*, *spleneticos*, in obstructions *Hepatis*, *Splenis* & *glandularum* subtiliorum inclinant, tunc potu hoc *parcius* uti debent, ni ipse, *contraria* modo ingestus, *affectas* partes magis obruat, *obstruat* & enervet: quam ob rem sub usu *temperato dilutioris* hujus decocti in *prædictis* affectibus *moderate mobile* vitæ genus combinari debet, quo hic Potus *efficacius penetret* & *diluentem* atque *resolventem*, nec non *excretiones* promoventem virtutem magis exferat: quod si enim particulas suas *terrestres mucilaginosas*

in primis regionibus, *oleoso-salinas* volatiles vero in *humoribus* relinquat, tunc diversos *contrarios & nocivos* effectus perficiet, videlicet majores & *acerbiores* humorum *stagnationes, incrassationes, partium vicissim distensiones, oppletiones & enervationes*, quales effectus in prædictis affectibus magis *noxii* sunt: Subinde etiam hominibus in *phthisin* aut *Hecticam* inclinantibus, tanto magis diris talibus morbis *oppressis*, haud conducit, nam *debilitata* talia corpora vel *nimiam* ejus *humiditatem*, vel copiosam *terrestreitatem* diu tolerare, aut sufficienter subjugare & evacuare haud possunt, unde ab iisdem substantiis *magis enervantur*, reliqua vero *oleosa, sulphurea & salina* volatilia hujus decocti principia sanguinem facile *nimumque* commovent, *anxium æstum & sudorem*, in quem alias tales patientes *valde proclives* sunt, excitant, adeoque iterum hosce affectus magis *exacerbant*, quam *sublevant*: interim tamen in affectibus *Cachecticis & Hydropicis* hic potus, *modice* usurpatus, *melioris* utilitatis est: sed quia hoc themate non *virtutes* hujus Potus, *roties* decantatas, repetere & recoquere, sed *sinistros* ejusdem effectus recensere placet, ita *aliorsum digredi* haud possumus: Quicumque Catarrhis fixis, *tenacibus, viscidis & ægrius* fluentibus vexantur, *valde saturato & simul copioso* hoc potu ne utantur, quoniam ipse tales Catarrhos *immobiliores* reddit, quamvis in *temperate fluida* consistentia constitutus ille potus & *modice* ac cum leni *regimine* assumptus in *quibusvis* Catarrhis non exiguam *opem* afferat: Communiter etiam hoc decoctum adversus *nimiam obesitatem* laudatur, hinc *Willisus & Zornius* testantur, quod *macilentiam* conciliet; ast in hoc elogio iterum cautela obser-

vanda est, ne cum *lacte* bibatur, neve *nimis saturatum* sorbeatur, alias illius vis *resolvens infringitur* & alii sinistra effectus conjunguntur: In *Febris* ex commendatione *Bontekoe* præc. cap. XI. p. 91. tr. de usu & viribus *decocti Coffee* ad *intermittentes* laudatur; ast iterum quoad ejus ordinationem *prudentiâ* opus est: nam in subjectis *calidis* valde *calesctus* & *saturatus* hic potus *calorem* febrilem admodum *auget*, angentem *oppletionem*, aut plane *nimiam* sudationem causatur, unde *cujuslibet* Febris schemati non exigua *offensio* procuratur: interim sub *perita* artificis manu in *congruis* subjectis & *tempore* convenienti *utiles* etiam effectus conciliat; sub *æstu* verò illum potum ingurgitare, consultum minus est: Quid Potus hic efficiat in *allevanda*, aut *enervanda* virtute *generatrice* paucissimis indicabimus; quando videlicet hoc decoctum sub certis circumstantiis & in certis *individuis* effectum habet *exsiccantem*, *adstringentem*, *lympham* laudabilem *incrassantem* & *depravantem*, negotium *Menstruum turbantem*, multiplices *stagnationes* humorum in abdomine provocantem, reliquas *ordinarias* excretiones *pervertentem* & *minuentem*, tunc huic negotio *Generationis*, *Conceptionis* & *gestationis* utique infensum & nocivum est, quemadmodum in observatione medica exempla haud defunt, quæ satis manifeste hanc assertionem comprobant, quod videlicet nonnulla subjecta cum *abusiva* hujus potus ingestione vires suas *enervaverint* & ad *generationem inepta* se reddiderint: ubi fabulosa illa assertio, quod hic potus *Spiritus roboret* & reficiat, haud apposite ad hunc casum applicari potest: Ad arcendam & leniendam porro *Ebrietatem* multis encomiis hoc decoctum laudatur; quan-

do vero inebriatio a *mero* provenit, subjecta etiam *calidi* valde temperamenti sunt, quæ *humores* admodum *subtiles* & in *orgasticam* commotionem pronas possident & subinde hunc Potum in *valde saturata* consistentia præparatum *liberalius* ingerunt, tunc illius effectus in *ebrietate* potius *nocivus* est, quoniam cum præjudicio sanguinem *fortius* commovet ac *impellit*, adeoque ad connexos alios *pravos* effectus, præcipue *congestorios*, ansam præbet: Laudatur porro hic Potus ad *Capitis dolores* & *Vertiginem*; quæ laus tamen haud *promiscue* accipienda, nam teste experientia & referente *Willisio*, loco supra citato, aliquando hic potus hos affectus *augmentat*, præcipue quando aut a *nimia crassitie*, aut *nimia subtilitate* sanguinis, aut etiam a *ventriculi magna imbecillitate* proveniunt; haud enim veritati consona est *Bontekoe* sententia, quod hic potus modo *calescentem*, modo *refrigerantem* efficaciam habeat; ex quo *falso* supposito, author hic eundem Potum *sine discrimine* in *calidis* & *frigidis* affectibus commendat; in quo elogio, si *verum* illud esset, *parallelam* virtutem cum spiritus ardentis usu, inter Polonos *æstivo* tempore contra *ardorem* & fervorem tempestatis, *hyemali* vero contra *frigus intensius* recepto, haberet; hinc mulierculæ, præcipue quando sublimius sapiunt, hoc potu *Coffee æstivo* tempore contra *æstum* & *hyberno* contra *frigus* utuntur.

§. X.

Et quæ non aliæ laudes huic Decocto adscribuntur! quare modo *flatulentiam* arcere debet; ast in variis subjectis eandem *generat*, impr. quæ alias *siccioris* & *strictioris* alvi sunt: aliquando sanguinem *dilue-*

re & resolvere debet ; at tamen *assidui* hujus decocti potatores sanguinem , qui ex *vena secta* effluit , *obscuriorem & graviorem* conspectui & explorationi præbent ; interdum sanguinis *acrimoniam* corrigere debet , quam tamen pro *varietate* circumstantiarum *aliquando auget* , adeoque *impurum* sanguinem reddit , dum non modo aliquando necessarias *excretiones* turbat & impedit , indeque afficit , ut copiosiores *excrementitiæ* substantiæ massæ sanguineæ intermiscantur , sed & quandoque sub *orgastica* sanguinis commotione ad genesin novarum *impuritatum & intimiorem* harum commixtionem cum humoribus contribuit &c. &c. hinc *scabiosi* æque ac *Purpurati* a liberali usu *spissioris* hujus potus *evidentia* nanciscuntur *nocumenta* : Ad affectus *spasticos , Artbriticos , Podagricos* magnis laudatur & commendatur titulis ; ni vero *legitime* præparatus & dilutus hic potus , *justa* quantitate ac *methodo* adhibeatur , *contrarios* edit effectus , uti exempla nobis constant , quod ab *incongruo* illius usu in talibus affectibus , *angustiae præcordiales , vomitus , flatulentia molesta & colica* ortum traxerint : Quam ob rem *nulla* de hoc decocto prædicari potest virtus , quæ non *contrariantem* habeat *rationem & observationem* : quare *prudens & peritus* illius usus *non* rejicitur , *communis* vero abusus , qui cum eodem committitur , merito *abrogatur* : Frustra itaque illi agunt , qui partim ad *præservandos* , partim ad *curandos & sublevandos* morbos hunc Potum velut sacram arripiunt anchoram & *plus* de eodem sperant & *promittunt* , quam *obtinent* : Et quid de illis judicemus , qui hoc Decoctum , cum *Lacte* mixtum , magnis extollunt

laudibus, quorum antesignanus iterum *Bontekoe* est, qui in *tract. cit. cap. IX. p. 85. seq.* eximia de eodem profert encomia: multis ad *palatum* inservit, dum gulam & appetitum lenit ac demulcet; neque tamen *medicamentosis* viribus caret, quare iterum artificiosam & *peritam* ordinationem requirit: in multis vero vicissim *subjectis* ac *casibus* speratam virtutem haud præstat, sed potius varias *molestias* creat; præcipue si illud Decoctum *saturatum* & multa quantitas *crassioris* lactis intermixta fuerit: quare *duæ* partes *dilutioris* decocti *Coffee* cum *aqua* parati, & *una* pars *liquidioris* & *temperatioris* Lactis majorem *utilitatem* præbebunt, & si talis miscela *modica* ingeritur quantitate, ventriculum *haud onerat*; alias vero si in *ventriculo* multæ *cruditates* hærent, præcipue *viscidæ*, *biliosæ*, *acidæ*, tunc talis potus facile hanc *faburram* *perverso* motu *fermentativo* excitat, multaque incommoda provocat: quid quod innotuere exempla, ubi *subjecta* crebriori *iracundiæ* dedita, a tali *spissiori* decocto, *largius* cum lacte remixto, *colicas* passiones subierunt; aut si in *phthysicis* & *hecticis* adhibitum fuit, acerbiores *oppressiones* & *mucidas* oppletiones pectoris provocavit: quando *multa* colluvies *biliosa* in ventriculo & intestino duodeno hæret, tunc hoc decoctum *sine* lacte, si *tenuius* fuerit, *plus* proficit, *cum* lacte vero *magis* officit: in reliqua *viscida* pulmonum oppletione hoc decoctum *sæpius* usurpatum, tanto magis si *spissius* fuerit, non proficuum, sed *insensum* est: quæ cautelæ etiam observandæ sunt, si in partibus abdominis *glandulosis* & *vasculosis* intricatæ *stagnationes*, aut *ominosi infarctus* adsunt: neque etiam *promisue* sanis ho-
mi-

minibus *quotidianus* hujus *lactei* Decocti usus concedi potest; ne *cruditates* inde coacerventur, neve reliqua *dieta* turbetur, ac *sanguis* ad suspectam *spissitudinem* promoveatur, manet interim etiam huic mixto Potui sub *justo* usu sua laus; suffecerit pro thematis nostri nervo indicasse, quod sub certis circumstantiis ipse etiam *insalubris* esse queat soleatque: Supra dictum fuit, quod Decoctum Coffee, *communi* præparatione largius haustum, ad *Paralysin* contribuat, quod adsertum ex *Willisii* testimonio allegavimus; nec desunt illius moniti satis solidæ & perspicuæ *rationes* & *observationes*: etenim jam uberrimis exemplis constat, quod hic Potus, præc. admodum *saturatus* frequenter ingestus, *tremorem* & *torporem* membrorum afferat, quos effectus causatur oleosum vaporosum *anodynum* sulphur, crematis talibus fabis inexistens; id quod non modo *congruo* usu in & externe usurpatum *dolores* sedat, sed & *fibris motricibus* sub aliis circumstantiis *laxitatem* & aliqualem *atoniam* conciliat, unde ille *tremor*, languor & torpor oriuntur: ob hanc rationem hic potus nonnullis subjectis ad *placidiorum* somnum ansam præbet; quando proinde ex *incongruo* illius decocti usu *humores* in *crasi* & *consistentia* alterantur, ac salutares *excretiones* turbantur & imminuuntur, haud difficulter ex singulis inimicis operationibus in certis subjectis, casibus & circumstantiis *paralytici* consequentes morbi generari & demonstrari possunt: ex *simili* animadversione fluit annotatio, quod in certis subjectis, quæ præcipue multum de *melancholico* temperamento participant, velut *Melancholico-Sanguineis*, *Melancholico-Cholericis*, hic potus in

saturata consistentia largiter assumptus ad *Apoplecticos* & *Hemiplecticos* affectus disponat, præcipue si hæc subjecta subinde *Diæta crassa & plena*, pauco vero potu utuntur, ac una *sedentariæ* vitæ & variis *animi pathematibus* dedita fuerint, inde potus ille *humores* magis *incrassat*, *excretiones* salutares *impedit* & turbat, *cerebrum enervat*, *motus torpescit*, adeoque prædicta *defectiva* motuum vitia causatur: Præter hæc omnia *experientia* testatur, quod *nimius* hujus Potus usus etiam *externum colorem* hominum immutet, dum in *Fæminis*, ut in præcedentibus monitum fuit, *cachecticum* statum & colorem *pallidum*, *lividum*, *chloroticum*, in *Maribus* vero *fuscum*, *puniceum*, *luridum* causatur: quid quod observatio testatur, quod *largus* & *frequens* hujus Potus usus, dentibus *nocivus* existat, (id quod etiam *Zornius* testatur loc. cit.) quos *denigrat* & ad *faciliorem corruptionem* & *fracturam* qualificat ac disponit, tanto citius & certius, si *multum Sacchari* simul assumitur & *tabaci fumus* conjungitur: ex quibus omnibus nunc *aliquatenus* inclarescit, quando & *qualia* nocumenta Potus *Coffee* afferat: Subsistimus in hac succincta tractatione, DEOque Benignissimo devotissimas agimus gratias, pro præstito suo adjutorio; quem subinde rogamus, quo reliquos nostros labores & conatus exoptato beet successu & salutari coronet

F I N E.

Sehrter Hergens-Freund ! was ist doch Dein Be-
ginnen?

Geliebter Jonathan ! wo geht die Neigung hin?
Rühmt oder tadelt man, daß Du Apollens Sinnen
Recht unvermuthet suchst in Deinem Geist und Sinn?
Ja, daß Du nunmehr wilt vor andern Ruhm erwerben,
Und dem gelehrten Reich Dich einverleibet seh'n :
Mit andern neben Dir den Ehren Huth ererben :
Nach größter Würde flich'n, und gänglich von uns geh'n ?
Man hat ja sonst an Dir dergleichen nicht verspühret,
Da Du geschickt genug hierzu gewesen bist.
Allein ich mercke schon, woher Dein Vorsatz rühret :
Freibt Dich nicht dazu an die sonderbahre List,
Nachdem Du bey Dir selbst mit allem Recht befunden,
Man müsse seinem Fleiß, den doch ein jeder kennt,
Nicht ohne Früchte seh'n, und dazu seyn verbunden,
Auf daß man sich mit Ruhm Apollens Diener nenn't.
Halt' ! ich errathe was, ich hab' es recht getroffen,
Nachdem Du öffentlich jetzt promoviren wilt ;
Auch wider allem Schein, ja wider alles Hoffen
Nunmehr viel Neider = Giffte mit einmahl ganz gestillt,
Leb' also jederzeit bey stetigem Vergnügen !
Ich wünsche, daß viel Glück und Segen bey Dir sey :
Leb' wohl ! so wirst Du auch in mehren Dingen siegen,
Nur bleibe mir, wie ich, bis in den Tod getreu.

Diese wenige Zeilen hat ein aufrichtiger
Freund zum steten Andencken ver-
pflichtester massen hieher setzen wol-
len.

Der sich nennet

J. C. Latop,
LL. Cult.

Wo

So Tugend und Verstand sich mit dem Fleiße paaren,

Wo zur Erfahrung sich Geschicklichkeit gesellt,
Und wo die Redlichkeit sich nur verbunden hält,
Im Dienst des Nächsten nie die größte Müh zu sparen,
Da spielt der Weisheit Gold im lichten Glanz hervor
Und öffnet dem Glück und Seegen Thür und Thor.

Hoch-Edler! wer Dich kennt, der wird mit mir bekennen,
Daß dieser Haupt-Zweck sich in gar. besondern Grad;
In Deinen Studiis } bereits gezeiget hat;
In allen Deinem Thun }
Man müsse Gott zum Preis, dem Nächsten dienen können.

Man kan von weitem schon mit gutem Grunde sehn,
Was künfftig vielen wird zu Nutz und Trost geschehn.

Die Tugend will deßhalb den edlen Fleiß belohnen
Und ziert das kluge Haupt heut mit dem Doctor-Hut;
Doch diß ist nicht allein, worinnen sie beruht;
Sie schenckt drey Königreich } und löhnet }
Ihr dreyfach Königreich } belohnet } gar mit Cronen,
Ich wünsche Glück dazu; Gott segne Deinen Stand,
Und führe Dich vergnügt zurück ins Vaterland.

Hiermit solte dem Herrn Doct. über
die wohlverdiente *Promotion*
seine Freude bezeugen, und allen
Göttlichen Seegen schuldigst und
hertzlich anwünschen Einer von

Desselben

verpflichtesten Dienern

J. C. U.

